

Kertomus hautaröykkiökaivauksista Vähänkyrön Selkämäen kylän Vallinmäellä, jossa ylioppilas E. Sarasmo apunaan ylioppilas V. Maajoki ja maisteri Hilikka Vilppula tutki rökkiöt n:o 49 ja 49b (merkityt Aspelinin rökkiökarttaan) "Velyn" rahoittamalla kaivausmatkalla Vähän- ja Isonkyrön pitäjissä 15/6 - 15/7 1938. Taloudellisen kartan mukaan rökkiöt ovat n. 3,5 km pohjanpuoleiseen itään Vähänkyrön kirkosta.

Selkämäen kylän takalistolla n. 2,5 km Kyrönjoesta on avariens viljelysalueiden, entisen Hälvänevan, ympäröimä puolen-toista kilometrin läpimittainen kivikkoinen metsäsaareke. Täältä tunnettiin 6 rökkiötä. Ainoatakaan ei oltu tutkittu. Ne niistä, jotka ulkomuotonsa perusteella varmimmin voitiin olettaa rautakautisiksi, olivat kaikki suuria, suurista kivistä koottuja ja keskustassa niissä oli suurten lohkaraitten lomassa pohjaan saakka ulottuvia rakoja. Tutkittavaksi valittiin rökkiö n:o 49, jossa suuren keskuskallion vuoksi oli vähemmän kiviä.

Kertomukseen liittyy kartta n:o 3 ja valokuvat n:o 6-11 (Päiväk. 16/7 1938, K.M. 10849:1-9, levyt n:o 12111-17).

Vallinmäki
Rökkiö n:o 49.

Rökkiö N:o 49 on kirkkoherran virkatalon (n:o 7) metsäsaralla 15 m karjatiestä, tien eteläpuolella. Paikka on suunnilleen itä-länsi-suuntaisen n. 300 m pitkän kivikkoisen Vallinmäen louhikkoisessa luoteispäässä. Länsipuolella metrin päässä on suo ja pohjoisessa heti tien takana on kapea vetinen notkelma. Itäpuolella on harjanteen juurella peltoa.

Kooltaan rökkiö oli 12,5 x 12,5 m. Keskellä kohosi silmäkivenä $1\frac{1}{2}$ m korkea n. 5 x 5 m laaja tasapintainen kallionmuhkura. Kaivauksen alkaessa rökkiö oli kauttaaltaan sammaloi-

tunut, ja keskuskallion päällä kasvoi 3-haarainen kuusi. "Silmäkiven" eteläpuolella oli mainittu tunlainen rako, n. 1 x 1½ m laaja kolmiomainen, alaspäin kapeneva kuoppa. Yhden seinämän muodosti silmäkivi, toisina oli suurten lohkareiden kyljet. Pohjalla olevien muutamien miehennostannaisten kivien välistä näkyi pohjamaa (valok. 7). Röykkiössä oli havaittavissa suurehkoista kivistä muodostettu reunakiveys, joka varsinkin itä- ja pohjoispuolella oli selvä. Kiveys röykkiössä oli muodostettu erikokoisista, yleensä suurista kivistä. Koko vaihteli enimäkseen miehennostannaisista suuriin järkäleisiin, pienimmät olivat päänkokoisia.

Löydöksiä saatiin:

puukon ruoto (?) 10849:1

parin nuolenkärjen (?) paloja 10849:2-4

poltettua luuta 3 sirua

poltetun saven paloja 10 kpl.

polttamatonta luuta 20 palaa.

Röykkiö on ilmeisesti polttohauta. Hautaus on suoritettu "silmäkiven" lounaispuolelle. Täältä alueelta nimittäin tavattiin poltetun saven paloja ja jokunen poltetun luun siru ja kaikki rautaesineiden palat. Nokista tai muuten selvästi erottuvaa pideltyä maata ei ollut.

Muualta röykkiöstä saatiin löydöksiä keskuskallion pohjoispuolelta ruudusta C:6 poltetun saven pala murenneena ja polttamattomia luita "silmäkiven" kaakkoispuolelta. E:3:sta tavatut luunpalat (15 kpl.) olivat kookkaan pohjakiven alla pohjamaassa ja sen pinnassa. Ruudussa F:3 olivat luut (5 kpl.) parin kivikerroksen alla kiven päällä (kork. 1,68). Luut eivät tri Niilo Pesosen lausunnon mukaan ole ihmisluita. Ne ovat siis jonkun suuren eläimen luita ja kuulunevat myös hautaukseen. F:3:n luut olisivat kyllä voineet solumaasta kiven lomasta, sillä niiden vieressä oli humusmaata, mutta E:3:ssa olevista luista muutamit olivat suuren kiven alla litteiksi puristuneet ja nähtävästi siis olleet paikalla ennen kiveyksen tekoa. Sil-

mäkiven eteläpuolelta olevasta kuopasta ei tavattu minkäänlaisia hautausjäännöksiä, joten röykkiön löytököyhyyteen eivät näytä aarteenkaivajat olevan syypäät, mikäli mainittu kuoppa on heidän aikaansaannostaan.

Hautauksen ajasta ei saatujen löydösten perusteella voi mitään sanoa. Kyseessä näyttää olevan miehen hauta ja röykkiön ulkomuoto ja sijainti viittaavat kansainvaellusaikaan. - Tutkimuksen jälkeen röykkiö entistettiin.

Vallinmäki
Röykkiö n:o
49 b.

Kertomukseen liittyy kartta n:o 4,
valokuvat n:o 12-15 (Päiväk. 16/7 1938,
K.M. 10849:10-42, levyt n:o 12118-21.)

Röykkiö on edellisestä n. 200 m kaakkoon Torkon n:o 4 (om. kesäkuusta 1938 Eeli Torikko) metsämaalla Vallinmäen itäisessä kärjessä. Se on suon ympäröimän kapean mäen korkeimmalla kohdalla n. 50:n m päässä ^{sekä/} mäen reunoista että päästä. Tässä on harjanteen keskellä, vain 9 m:n päässä toisistaan kaksi aikaisemmin tuntematonta röykkiötä molemmat ulkonäöltään toistensa kaltaisia ja keskeltä aarteenkaivajien penkomia. Röykkiö 49 b näytti paremmin säilyneeltä ja valittiin tutkittavaksi.

Muodoltaan se poikkesi huomattavasti röykkiöstä 49 ollen pienehköistä kivistä koottu ja kekomainen. Koko oli 10 x 10 m. Keskellä kohosi $\frac{1}{2}$ m kiveyksen yläpuolelle suuri parin metrin pituinen ja $1\frac{1}{2}$ m korkea maakivi silmäkivenä. Erityistä reunakiveystä ei ollut. Aarteenkaivajien aikaansaannoksina oli kuopat silmäkiven etelä- ja pohjoispuolella. Ne ulottuivat pohjaan asti, mutta suppea-alaisina eivät näyttäneet kovin vaarallisilta. (Ks. prof. X - Y, valok. 14). Ennen kaivausta oli röykkiö kauttaaltaan, myös mainitut kuopat mukaanluettuina, sammaloitunut, ja kiveyksellä kasvoi suuri kuusi ja pari kolme pienempää. Muutamia kantoja oli jätteinä edellisena talvena kaadetuista puista. Röykkiö oli silloin ollut niin metsän kätkössä, etteivät oppaatkaan sen olemassaoloa tunteneet.

Röykkiössä oli paljon kiviä, keskustassa metriä paksulta. Ne olivat verraten pieniä: miehennostannaisista nyrkinkokoisiin, joitain suurempia pohjakiviä lukuunottamatta. Maatäytettä ei ollut. Löydöksiä oli runsaasti, n. 25 esinettä, kokonaisina tai paloina. Esineet esim. soljet, olivat hyvin säilyneitä johtuen nähtävästi paksusta ja kivien pienuuden takia tiiviistä kiveyksestä. Löydökset olivat selvästi ryhmittyneet kahdelle eri alueelle, kahdeksi eri hautaukseksi.

Silmäkiven lounaispuolella oli tyypillinen polttohautaus-alue, josta poltettujen luiden ohella, määrältään n. 2700 gr, saatiin esinelöytöinä:

- 4 pronssista kaarisolkea (10849:10, 14, 16 ja 17)
- 3 kaularenkaan (?) palaa, pronssia (10849:11, 12 ja 13)
- rautaesineen pala
- luinen värttinänpyörä, 10 palaa
- kolmisärmäinen luunuoli, 6 palaa
- palat kahdesta luuesineestä.

Poltetut luut olivat alueelle jakautuneet epätasaisesti esiintyen usein pesäkkeinä. Huomattavaa oli, että luita oli runsaasti joidenkin pohjakivien päälläkin etupäässä kuitenkin kivien ympärillä ja jonkun verran allakin. Tihein luualue oli runsaan metrin päässä silmäkivestä, löydösten 10849:11, 16 ja 17 vaiheilla. Luita oli tässä pohjakiven päällä (kork. 1,83), pohjamaassa 5-15cm paksulta ja joidenkin kivien allakin (kork. 2,03). Tämän luualueen ja silmäkivien välissä olivat luut etupäässä muutamien pohjakivien juurilla ja reunojen alla. Aivan silmäkiven juuressa oli pieni tiuha pesäke. Hiilen siruja oli jonkun verran luiden joukossa. 10849:10:n länsipuolella oli nokisempi pesäke, sitä oli liettyneenä pohjamaassakin.

Luualueesta saadut esineet, värttinänpyörä, luunuoli ja solkien lukumäärä - 4 kpl. -, viittaa siihen, että paikalle on suoritettu ainakin kaksi hautausta, yksi kumpaakin suku-

puolta. Eräistä seikoista päätellen näitä hautauksia ei olisi suoritettu aivan sekaisin, vaan eri kohdille luualuetta. Värttinänpyörän palat löytyivät kaikki tiuhimmasta luualueesta 10849; 16 luuta. Niillä seuduilla on naisen hauta. Siihen mahdollisesti kuuluvat kaularenkaat ja muutkin lähempänä silmäkiveä olevat löydökset. Luunuolenpalat olivat luualueen länsiosassa, 4 oli ruudussa C:4 ja 2 muuta ruuduissa C:3 ja D:4. Tälle puolelle näyttää siis joutuneen miehen hautausjännöksiä. Nokialue luualueen lounaiskulmassa olisi siis merkinä erillisestä roviolta tuonnista.

Toinen hautausalue oli silmäkiven kaakkoispuolella parin metrin päässä siitä. Esineet olivat siinä 1.70 m pitkällä, kapealla P - E -suuntaisella alueella. Silmäkiven eteläpuolinen luualue jatkui hyvin heikkona tämän löydösalueen eteläpäähän. Muualta hautausalueelta ei löydetty poltettua luuta. Löydökset olivat:

puukko 10849:21

tasavartinen solki, pronssia 10849:22

3 n.s. damaskinnappia, kullattuja 10849:24, 25, 37

2 " , pieniä " :38

rengas, pronssia " :26

monitahkoinen helmi, pronssia " :27

2 pronssiputkea, pientä " :28, 36

4 meripihkahelmeä " :29-31

polttamatonta luuta 7 palaa

poltettua savea n. 60 palaa.

Esineiden löytöpaikalla oli kivikate n. 70 cm paksu (valok. 15). Maa oli tässä kauttaaltaan n. 5 cm paksun mustan ilmeisesti nokipitoisen kerroksen peittämä. Tämä nokimaa oli löydös- aluetta laajempi, ja eteläosassa siinä oli siellä täällä pala- neen saven paloja. Löydösalueen pohjoisosassa nokipitoinen maa- n. 15 cm paksu. 10849:36:n länsipuolella oli/ kerros oli/tätä maata korkeampi kumpare, 35 cm paksulta. Esi- neiden löytösuhteissa oli omituista, että ruudun E:5 löydöksiä lukuunottamatta, ne yleensä eivät olleet mullan seassa. Noki- maa oli pienehköjen pohjakivien lomissa yleensä 5 - 10 cm kivien

yläpintaa alempana paljaana ja tiivispintaisena. Esineet olivat kaikki nokimaan pinnassa kivién väleissä. Ruudussa E:5 kaikki löydökset taas olivat mustan maakerroksen sisässä 5 - 10 cm syvällä, 10849:36 oli aivan perusmaan pinnalla.

E:5stä löydetyt polttamattomat luut on tohtori Niilo Pesonen tarkastanut voiden suurimman niistä melkoisella varmuudella todeta olevan ihmisen sääriluusta. Luut, jotka olivat kaikki yhdessä kasassa ovat siis ilmeisesti jätteet neljästä säärivarren luusta. On ilmeistä, että nämä polttamattomat luut kuuluvat saatujen esinelöydösten kanssa samaan hautaukseen. Tähän viittaa niiden sijaintipaikka ja se, että nekin olivat nokimaan sisässä 5 cm syvällä, kuten ruudun E:5 esinelöydötkin.

Todennäköisesti tälle paikalle siis on suoritettu ruumishaudaus. Tätä olettamusta tukee se, että löydösalueen esineissä ei ole polton jälkiä ja soljen 10849:22 neulakodassa oli säilynyt pieni pala hiiltymätöntä villakangasta ja E:5:stä löydetyn pronssiputken 10849:36 sisässä oli monisäikeistä villalankaa. Tällöin on myös helposti ymmärrettävissä E:4:ssä kiveyksen ja pohjamaan välillä havaittu "tyhjiö" ja esineiden sijainti maan pinnalla. Mainittakoon vielä mainitusta neulakodasta ja pronssiputken 10849:28 sisästä löytyneet tyhjät pari mm läpimitaltaan olevat hyönteiskotelot, siis n. 70 cm paksun tiiviin kivikerroksen alla. Ne kaiketi ovat ruumismatojen muistoja.

Ruumishaudan suunta on nähtävästi ollut etelästä pohjoiseen. Omituinen seikka on tässä haudassa esineiden sekava sijainti. Eteläisimpänä oli puukko pohjakivien lomassa kärki pohjoiseen. Suurin meripihkahelmi oli kahtena kappaleena, toinen soljen luona, toinen pohjakiven toisella puolella 15 cm pohjoisempana. Soljen luona oli myös pronssiputki 10849:28, toinen samanlainen oli oletettavassa jalkopäässä j.n.e. Pienet damaskinnapit näyttävät parhaiten olevan paikoillaan, sillä ne olivat lähellä sääriluita. Toisena erikoisena piirteenä oli roviomaa haudan alueella. Röykkiö on rakenteeltaan aivan tyypillinen polttohauta ja tehty epäilemättä alkuaan sitä varten. Ruumishauta on siihen sijoitettu myöhemmin, kuten poltettujen luiden esiintymisestä sen eteläisimpi-

en löydösten alla ilmenee. Polton jälkeen on roviotuhkat levi-
ruumishaudan alustaksi/
tetty. - Rovio ei näytä olleen tällä paikalla, sillä kivissä
ei ole palon jälkiä. - Savenpalat ovat olleet roviotiivisteinä,
kuten parissa niistä näkyvät puunpainamat osoittavat. - Rovioma-
ta on lopuksi heitelty vielä runsaasti haudan jalkopäähän kat-
teeksi. On luultavaa, että röykkiön poltto- ja ruumishautaukset
ovat kuitenkin suoritettut suunnilleen samaan aikaan, ennen kivi-
katteen tekemistä.

Tutkittuun röykkiöön on siis ilmeisesti polttohaudattu aina-
kin kaksi henkilöä, mies ja nainen, ja lisäksi suoritettu ruu-
mishautaus. Jälkimmäisessä oli löydöksinä mm miehen vaatetukseen
kuuluvina pidetyt damaskinnapit ja helmiä. Ei ole kuitenkaan
mitään syytä olettaa paikalle haudatun kahta henkilöä, vaan
luultavasti vain yksi mies. Helmiä, tässä tapauksessa ei ole
edes varmaa, onko niitä käytetty helminauhana, on tavattu ennen-
kin ainakin roomalaiselta rautakaudelta olevissa miehen haudois-
sa. Löydösten perusteella tutkittu röykkiö on ajoitettavissa
vuosien 450 - 550 j.Kr. vaiheille. - Kaivausten jälkeen röykkiö
entistettiin.

Korkeus
merestä.

Röykkiöiden 49 ja 49 b korkeudet merestä määrättiin vaakitse-
malla ne lähellä Selkämäen ja Perkiön kylän rajaa oleviin 1936/
1937 tehtyihin suuriin viemäriöjiin. Maataloushallituksen rakennus-
mestarin K. A. Weikkolan ilmoituksen mukaan on maan korkeus vie-
märiojien yhtymäkohdan vaiheilla 13-13,50 m, luultavasti 13,20-
13,30 metriä meren pinnasta.

R. 49 b:n kiintopisteen korkeus on kanavan varresta 6,5 m
(kanavan pohja on 1,75 alempana), korkeus merestä siis n. 13.25 +
6,5 x 19,75 m. Röykkiön pohja on n. $1\frac{1}{2}$ m alempana, korkeus
siis on n. $18\frac{1}{2}$ m

R 49:n kp. on 0.58 m 49 b:n kp:tä ylempänä, siis n.
20.33 m merestä. Röykkiön pohja on n. 1,80 alampana, todellinen
korkeus merestä siis on $n. 18\frac{1}{2}$ m

Suon pinta Vallinmäen ympärillä on n. 15.70 m merestä. Pal-
jas maa on luonnollisesti alempana. Joka tapauksessa koko Selkä-

mäen röykkiöalue on näiden hautausten aikoina ollut yhtenä jokisuun edustalla olleista saarista, tai ehkä salmien pirstoma saariryhmä ja monien muiden lähisaarten tavoin ~~on~~ joutunut hautausten paikaksi.

Erko Sarasmo

Lisätietoja röykkiöistä.
=====

Vähäkyrö, Selkämäen kl., Vallinmäki.

Röykkiö n:o 49 a Torko n:o 4:n (Eeli Torko) maalla 9 m lounaaseen 1938 tutkitusta röykkiöstä n:o 49 b.

Röykkiön koko on 8 x 8 m, korkeus 90 cm. Silmäkiveä siinä ei ole; kiveys on vain kohtalaisista miehennostannaisista ja sitä pienemmistä kivistä muodosteltu. Keskustassa on suuri n. 2 x 3 m laaja kuopanne, jonka pohjalla kiviä on vain kerroksen verran.

Tarkastettaessa muutamien kivien alustoja kuopan pohjalla havaittiin vain heikosti kulttuurimaata ja poltettuja luita oli joitakin siruja kuopan reunan luona.

Röykkiö n:o 49 b Torkon maalla myös uusi. Ks. E. Sarasmon kaivauskertomusta.

Vähänkyrön Perkiön kl. Kirstinmäki (n. 100 m etelä-kaakkoon riihestä, jonka luona tutkittu).

Eino Hakalan talon pihalla (talo on uusi, vasta siirretty) tasoitustyössä tavattiin nokinen kiveys. Se on lievästi kumpumainen, jokseenkin pyöreä n. 17 m läpimitaltaan. Muodostunut maasta ja suurista kivistä, joitain nyrkinkokoisia kiviä on mullan seassa.

Maa on siinä aivan mustaa, seassa hiiltä ja nokea. Sitä on eniten pohjoispuolella, paksuus 20 - 40 cm. Nokimaan seassa on joku palaneen saven siru ja vähän palanutta kiveä. - Kiveyksestä puolet on hävitetty.

M. Sarasmo, 1938.

Vähäkyrö, Saarenpää.

Orkon notkon länsipuolella 1937 tavattu röykkiö, 33 b tarkastettiin 1938.

Röykkiöstä kuudesta kohtaa kivien alta tutkittiin pohjamaata, mutta missään kohdassa ei ollut pideltyä maata, vielä vähemmän nokea tai luita. Kiveys siis ei liene hautaraunio. Rakenteeltaankinhan se on erilainen kuin seudun muut röykkiöt ja sijaitsee nähtävästi niitä alempana.

Vähäkylä, Selkämäki, Vallinmäki.

Röykkiö n° 49.

12.111

12.112

6. Röykkiö pintapuhdistuksen jälk., kaakasta. 4¹/₆.

12.113

7. "Silmäkiven" eteläpuolen kuoppa pintapuhd. jälkeen.
Valok. V. Maaajoki puusta 2²/₆ - 38.

M. Sarasmon kair. kert. - 38

Vähäkylä, Selkämäki, Vallinmäki.

Röykkiö n:o 49.

lev. 12.114

8. Röykkiön itäpuolta, pinta puhdistettu.
valok. idästä $\frac{2}{6}$.

lev. 12.115

9. Röykkiön länsiosaa, valok. lounaasta $\frac{2}{6}$.

Vähäkylä, Selkämäki, Vallinmäki.

Röykkiö n° 49.

lev. 12 116

10. Röykkiö idästä, työkuva.

lev. 12 117

11. Silmäkiven eteläpuoli tutkittuna, kallion
edessä vasemmalla löydösalue. Valok. $\frac{2}{3}$
etelästä taljalla.

Vähäkylä, Selkämäki, Vallinmäki,

Röykkiö n:o 49b.

w. 12118

12. Röykkiö pintapuhdistuksen jälkeen valok. lounaasta
röykkiön 49a päältä $25\frac{1}{6}$.

w. 12119

13. Röykkiö pintapuhdistuksen jälk. valok. kaakosta.

Vähäkylä, Selkämäki, Vallinmäki

Röykkiö n:o 490.

lv. 12.120

14. „Arteenkavajien” tekemä kuoppa silmäk. lounaispuolella.
valok. itäkaakosta $\frac{25}{6}$.

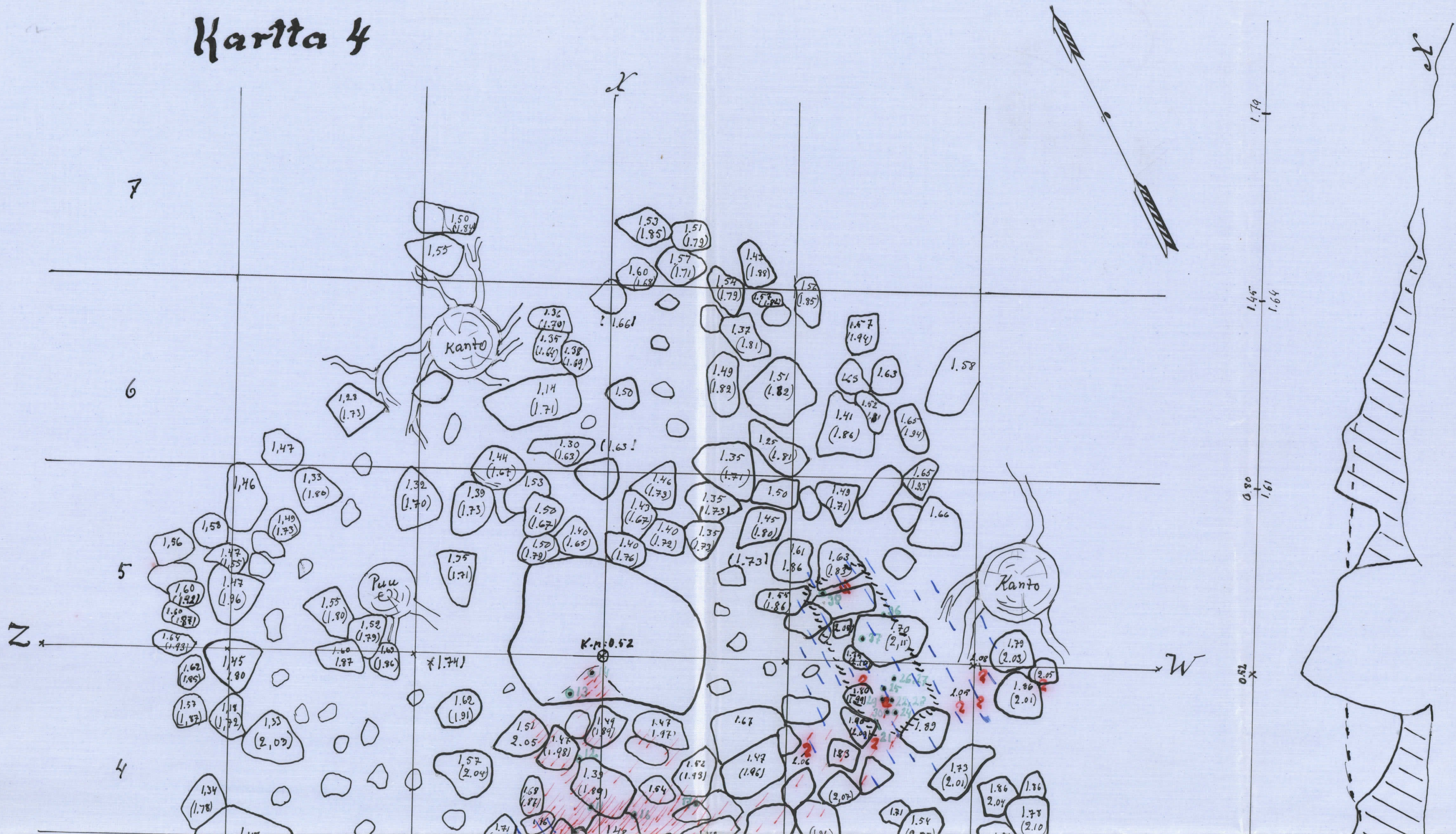
↑

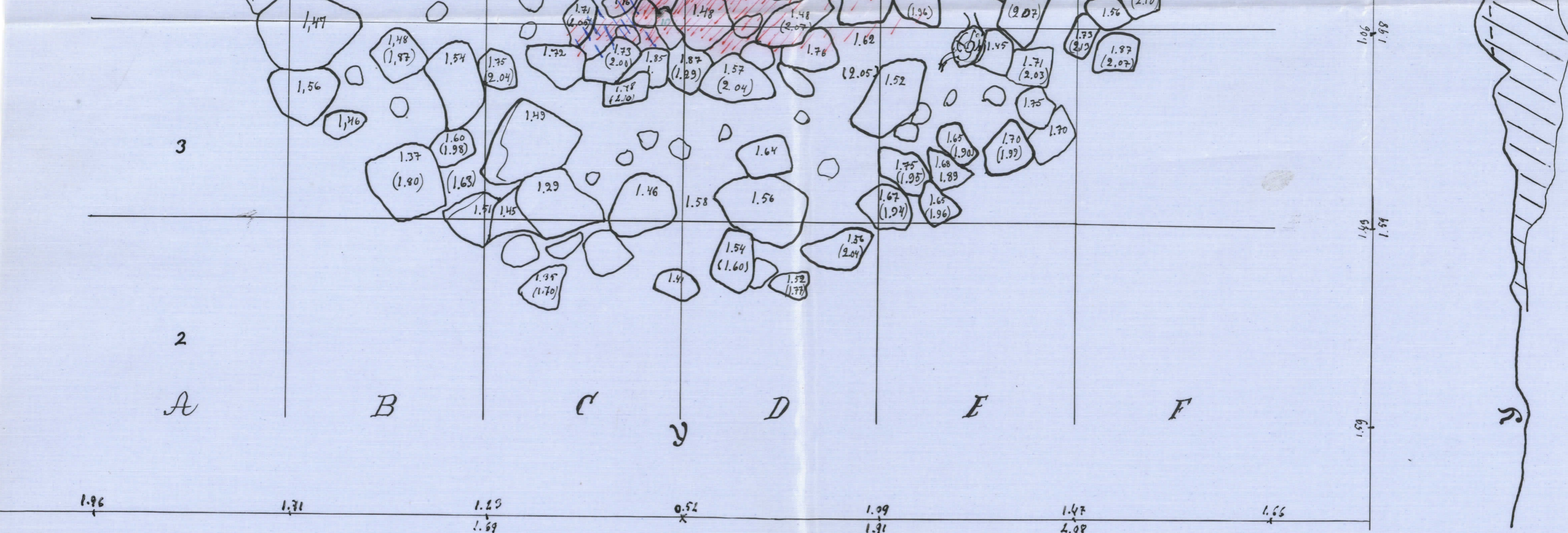
lv. 12.121

15. Röykkiön itäpuolen poikkileikkaus, kartan prof. O-W.

Puumishaudan kohta (↑); valok. lounaasta $\frac{26}{5}$.

Kartta 4

Röykkiö n:496

Vähäkyrö, Selkämäki, Vallinmäki, Torkko n:4

Kaiv. E. Sarasmo

25-28. 6. 38.

Kartan pürsi Hilikka Vilppula

0 1 2 m
1:40

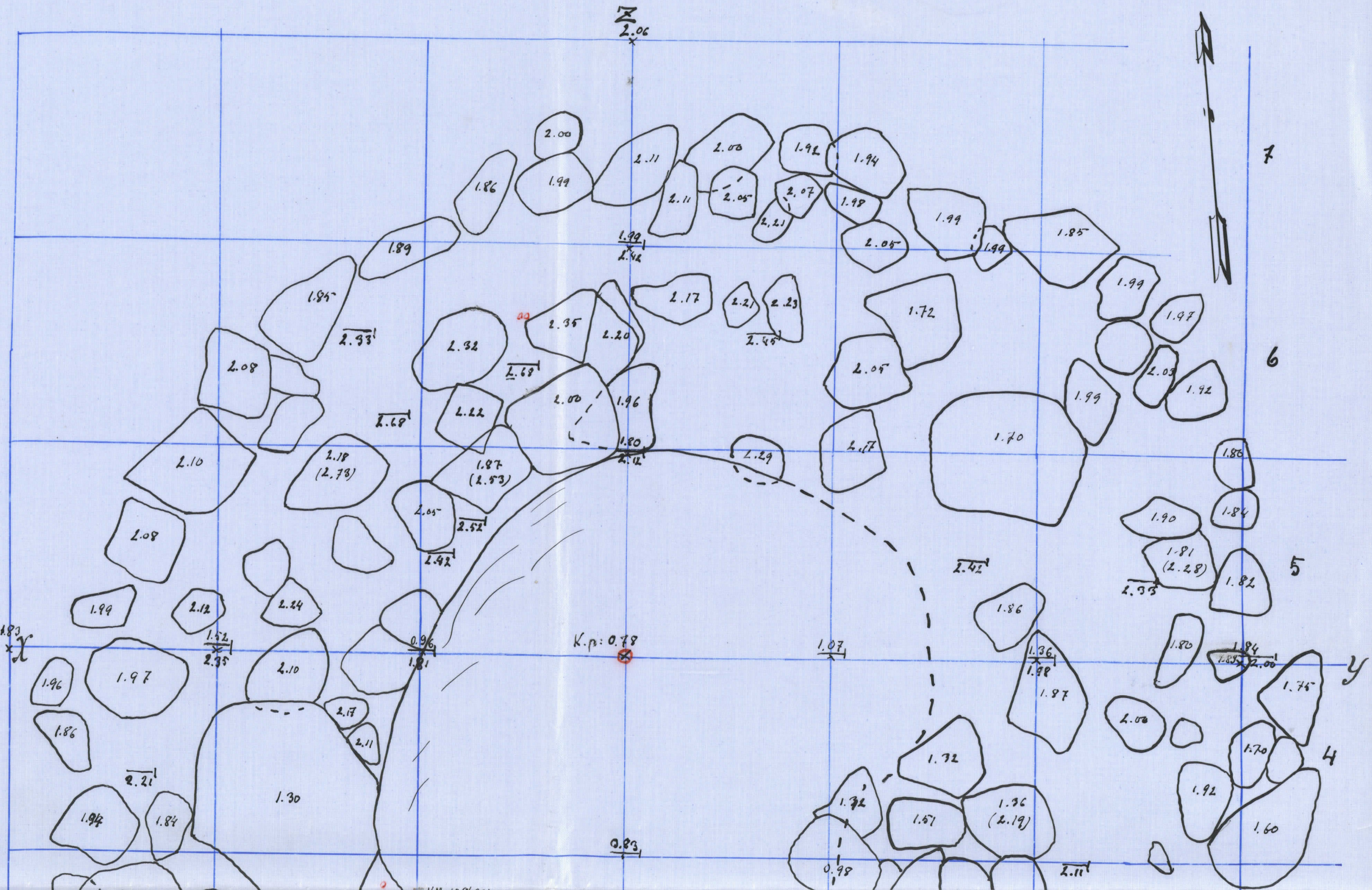
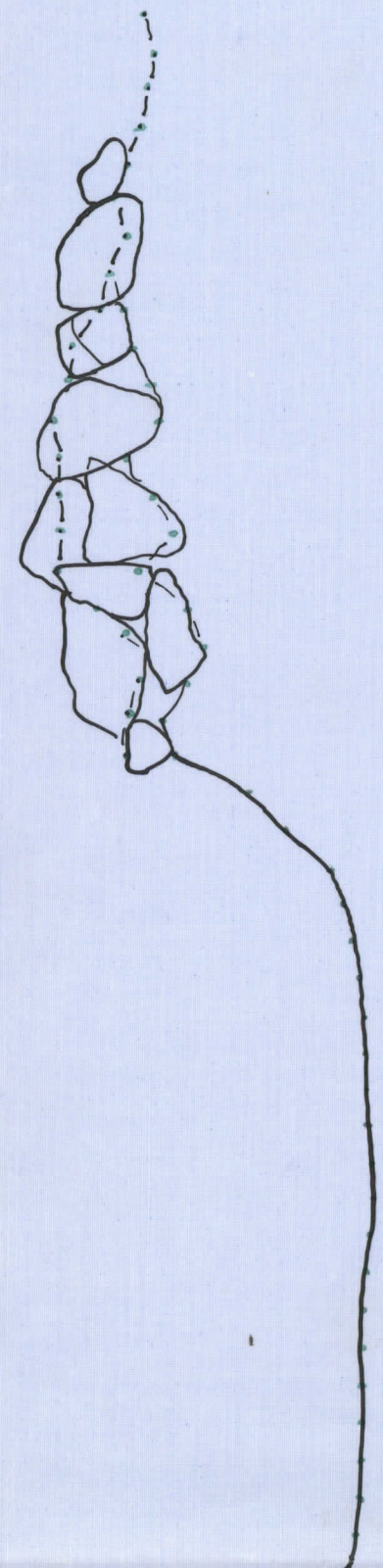
K.p. = 0,52.

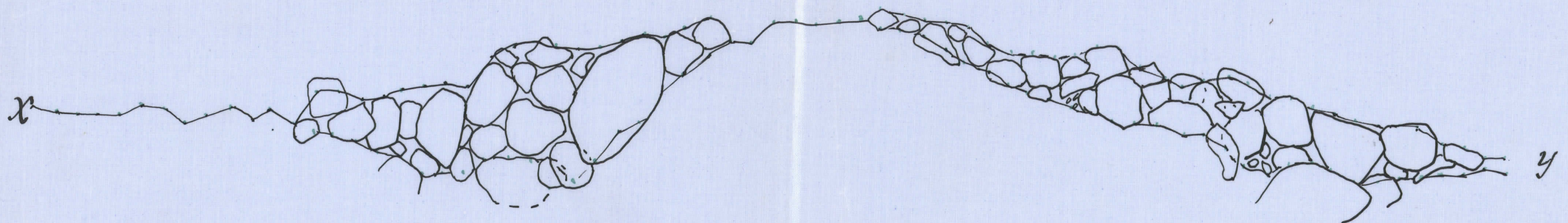
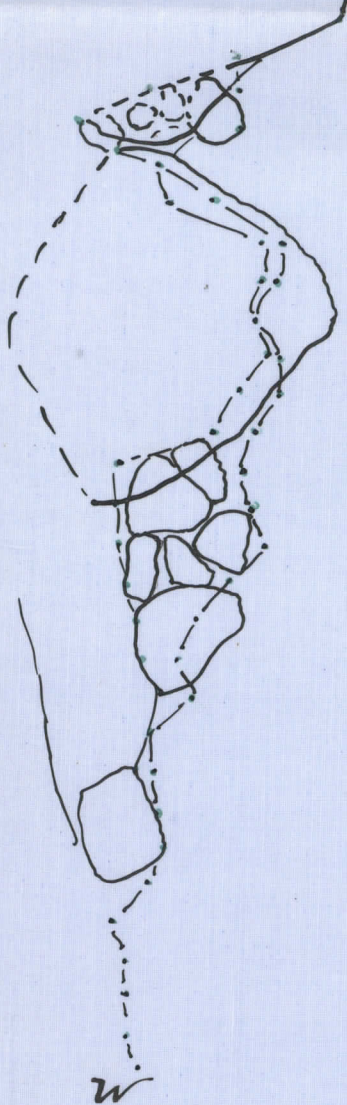
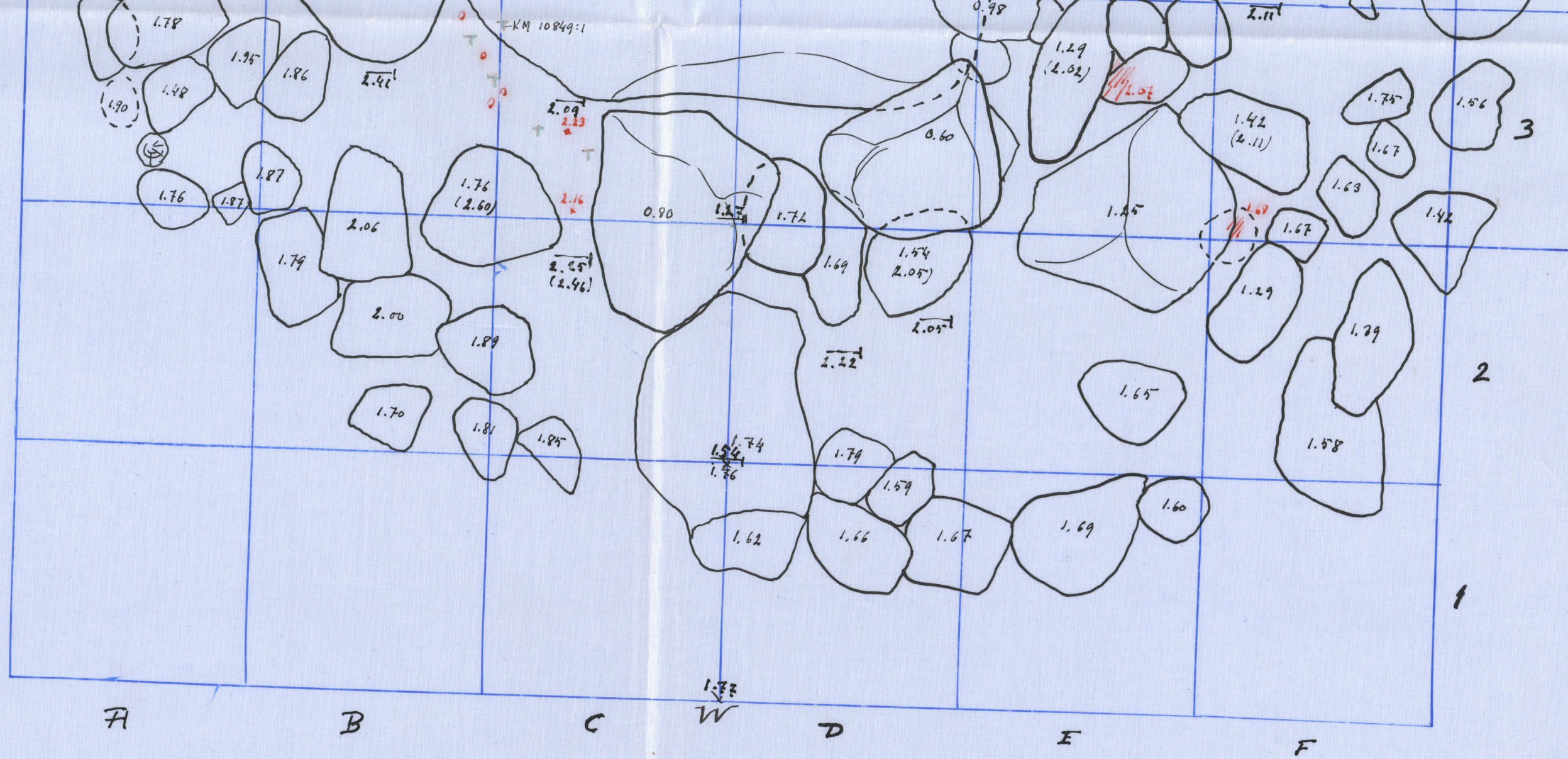
- KM 10849 alanumeroita
- ② sittaa
- ✖ polttamatonta luuta
- /// poltettua
- /// nokista maata
- ||||| ruumishautaus

Kartta 3

Mittakaava 1:40

N

- x poltettua luuta
- o sittaa
- /// polttamatonta luuta
- T raudan paloja
- 0.00 röykkiön pinta
- 0.00 " " pohja

Röykkiö no 49
 Vähäkyrö, Selkämäki, Vallinmäki
 E. Sarasmo, V. Maajoki
 20-23.6.-38.